

Ljubi kmetje! to bo sleherni ismed val vedel, de je she nar bolj travnike in senosheti s shivinskim gnojam gnojiti. Ker se pa to povsod in vselej sgoditi ne more, ko gnoj sa perdelovanje shita na svoje njive obrniti morate, si faj persadevajte, kaj druge gnojne mehanize v svojih gnojilskih napraviti, kakor: smeti od pometanja, pepela shiviga in shehtniga, rufhnje, persti, apna, tudi rassipa od starih sidov, fajovine, okajene strefhnize *), in vezh takih ostankov. To fharo morate na kùpu vezhkrat prevrezhi, de se smesha, in de dobro pregnije; potem je pa ob jesenskim zhasu pred snegam, ali koj spomlad, po travnikih trofite, predin seleniti sazhnejo. Trava bo potém rastla po njih, de bo veselje.

She nektére foselke so nakmètih, ki imajo velikiga prostóra, ali gmajne, kamor foséskno zhedo na pásno gonijo. Umétni foséskni moshje, zhe bi le hotli nekoliko pomisliti, kakó málo dobizhka od velikiga prostóra semlje njim pride, de po takih gonjah le malo shivesha shivína dobí, ker vezh pohódi pashe, kakor je vshije; tudi de zhèda veliko zhasa sahódi, in takó nar boljiga gnoja veliko v nizh pride, bojo sposnali, de bi bilo prav, pashnje gmajnske sa travnike obrniti. Naj bi med seboj fosedje gmajno si raspartil, in vsakimu po méri njegoviga lastniga semljisha naj mu bi bil svoj part odlozhen. Gotóvo bi se sleherni hitro pomujal, is svojiga parta vezh perdelka dobiti, kakor mu ga pušta pashnja pernefti samore.

Is gmajne bi bil s zhasama lep vert; le pokufili naj bi, zhes kaj let, perdelke vsih partov zeniti; preprizhali bi se, de bi sadajni perdelki nasproti poprejshnji sgol pashnji stó krat vezh veljali; takó, ljubi kmétji, le s mujo se kaj stori; veste, de:

Z'lo bres vse muje
Se zhrev'l ne obuje.

(Poleg némshkih noviz: Tiroler Wochenblatt.)

L.

Tézhnost shiveshov.

Vsakimu kmetovavzu skufhnja pové, de je med futram ali kermo velik raslozhik, namrezh, de ne isdá vsaka sorta pri reji shivine toliko, kolikor druga tékne. Ker se vezhkrat priméri, de kmetovavez namesti sená tudi druge pizhe in ostankov shivini povershe, in mu ni vse eno, koliko shivina bres sgube mozhí in rabe dobí, mu tukaj pokashemo, koliko tezhnosti imajo shiveshi, s kterimi navadno shivino redé, memo sená, kakor je skufhnja pokasala.

*) Kar strefhnizo od dima okajeno, sadene, hozhemo val le opominjati, de je shkodljivo, jo shivini nastiljati, ker se fajnoto kadilo shivini na pluzha vléshe, konjam se od take stetje hráfte po nogah naredijo.

100 funtov sèna redi
toliko, kolikor funtov:

I. Serna od shita in sozhivja.

Pshenize	40
Ershí	45
Jezhmena	50
Ovfa	55
Turshize	45
Ajde	50
Graha, lezhe, graharja, bôba	40

II. Podsémeljski fád.

Krompirja	200
Pése	250
Répe	250
Korenja	250

III. Selsha sa kermo in trave.

Dobriga trávnishkiga sená	100
Slabiga " " " "	150
Detale, in detale s senam sméshane	90
Trave in selene detale	450
Perja seleniga od répe in krompirja	500
Perja sufuga od répe in krompirja	200

IV. Slama.

Od osimne pshenize in ershí	300
Od jare " " " "	250
Ovféne in jezhmenove	200
Turshizhne	250
Od lézhe	150
Proféne	200
Graharja	175
Graha	190
Boba	400
Ajde	200
Plév od shita, detale	150

V. Ostánki od vezh rezhi.

Zherne ali sadnje móke	50
Otrobóv	70
Préshe	60
Vôlarških drósh (ostanki od mólza)	100
Ostankov od krompirja v shganjarajah	600
" " shita " "	150

VI. Lesnjina.

Perja od drévja	150
Divjiga košanja	75

Kako se v globokih rudarških jamah hudi srak (luft) odshène.

Snano je, de delovzi v rudarijah vezhkrat na kraje sadenejo, kjér jim hud srak sapo sapréti in jih sadushiti hozhe. Nar bolj gotovo snaminje taziga hudiga sraka je, de v njem luzh vezh nezhe goréti. Vezh skufhinj so shé storili, kako bi se tak hud srak odgnal, pa nobena ni veliko pomagala. Nék uzhen gospod na Némshkim, Doktor Majer, je pomozhek isnalhel, ker

je v svojih skušnjah na sledezhe prišel: V rudarško 60 zhevljev globoko jamo, v kateri je tak hud srak bil, je poltretje vedro vréle vode vlti v kasal. To je storilo, de so góste megle soparniga dima, ki so se 15 do 20 minut is jame valile, hud srak is nje s seboj vséle in delovzam je bilo mogózhe, prézej po tem v jamo nótri do vóde k svojimu delu iti, bres de bi jih kaka teshava obhajala, in tudi luzh je po tem spet dobro goréla. Ker se tudi pri nekterih vodnjákkih ali shtirnah priméri, kadar jih kopljejo, de hudi srak ali lúft delovze sadufhiti hozhe, se jim to storíti svetje.

Is dólniga Šhtajerfkiga.

Predgovorzhek.

Ljubi Krajnci, z. k. kmetijška drushba v Ljubljani je is mésta Radgone (Radkersburg) na dólnim Šhtajerfkim písmo prejela, ktero vam bo gotovo dopadlo. S veseljem ga bodete brali; le nekaj se mora opomniti, de ne bóte rékli, de vam s nepotrébnimi rezhmi veselje kalimo. Vezh písem je shé drushba prejela, slafiti is Šhtajerfkiga, vse v flovénfkim jesiku pípane in vfazimu Krajncu rasumljive; famo pípanje se v tém od pípanja nafhkih noviz raslózhi, de je s takimi zherkami pípano, s kakorfhnimi Zhehi, Moravzi, Poljaki, Slovaki, nafhi sofédji Horvatji, Dalmatinzi in Slavónzi píphejo. Nifo pa vse zherke drugazhne, famo té so le:

c, ki se tako isgovarja, kakor nafhe s;

č, ki se tako isgovarja, kakor nafhe sh;

s, ki se tako isgovarja, kakor nafhe f;

š, ki se tako isgovarja, kakor nafhe sh;

z, ki se tako isgovarja, kakor nafhe s;

ž, ki se tako isgovarja, kakor nafhe sh. — Glejte, v

téh 6 zherkah je ves raslózhek. Vém, de bodete v pol uro s takimi zherkami tako galdko brali, kakor s dosdajnimi. Nafhki ródni bratji na Šhtajerfkim in Korófhkim she vézhji dél s temi zherkami píphejo in tudi pri naf she nizh noviga nifo. She v letu 1841 so se v Ljubljani troje bukve s takimi zherkami natísnile in dolgo fhe ni, kar so se šopet nove bukvice letaf tudi na svitlo dale. Davno so tudi she drugi flovénfki narodi in uzheni moshjé sheljeli, de bi se mi Krajnci s njimi v pípanju sedenili. Serzhno jim tadaž roke podajmo in podperajmo edin drusiga v dobrih in koríftnih rezhéh s ljubesnijo, s miram in s edinostjo. — Nate písmo tako pípano; pokufite ga brati:

Ljubim Krajncam, našim bratom, bratovsko pozdravljenje od Radgone na malim Štajeru.

Kako sercarazširno sim jaz (Radgona) se razveselila nad oglasam vašiga lepiga in vse hvale vrédniga naprejevzetja z vašimi „Novicami“, to le jaz (jest) občutiti zamorem, ker vas, ljubi slovenski brati! že od stariga časa sem v serčno perjatnim spomeniku imam. Žalo! sim več kakor štiri sto lét z težavo čakala na le to perložnost, de bi vam, ljubim bratom, mojo serčno pozdravljenje in veselo zahvalo pernesla.

„Vi ste taisti, kateri ste mene iz trepeče težave in kervave nevarnosti réšiti pomagali, kader je grozoviten sovražnik Keršanstva, nesmilén Turk¹⁾, mene v letu 1418 z veliko

močjo in z groznim strahom tako obdal, de sim z višejunačkoj siloj in skor čezčlovečkim perzadenjam se kumaj obvarvala. Ali v kakoršni silno boleči raztožnosti sim skuzi debele solze gledati mogla, kako je leti nespodoben vkončavec po svojim od me odbitju kervizelen in od jeze goreč čez Muro²⁾ prék se spustivši tukaj moje vboge Slovence nesmilno vmarjal, njih hiše vse požgal, njive in vinske gorice od njih tako skerbno in oblepotno obdelane, tako razveselno obsadovane k terdim tlam naredil, v divjim vihrenju se gnajoč gor na Černečko široko polje per Apočah, de bi tamkaj vas čerstve Krajnce z Štajerskimi, Koroškimi in Horvaskimi Slovincami, ter z močnimi Nemcami združene počakal. Ta združena vojska od Lipničkiga polja pod vižanjom našiga hrabriga vajvoda Ernesta želézniga³⁾ pride sim doli, in Turk, kako njo vidi, velkobesedno reče: „Leté jaz za kosilco pojém.“ Turki réš z velikim vpitjam planejo nad vojsko našo, in postane vroča bitva; ali Krajnci⁴⁾, Štajerci, Korošci in Horvati zred Nemcami njim kakor stolétno hrastje stojijo pod brado — in Ozmani, kakor zvihrijo, njih je tud' že toliko ukup zmlačenih, de pobegniti morajo. Kakor stréla oni perletijo dol k meni, tukaj jih pa čaka vroča kosilca, ker njih je v kratkim toliko vbith⁵⁾, de so steze polne mertvih in se Mura od njih kervi rudeči. Tako sim jaz moje smertne strahé srečno prestala, in sim oprostena (oslobodjena) od Turkov, katerim ste, ljubi Krajnci! tudi vi pomagali njih silni meč potreti. — Rada sim jaz zdaj odperla vse vinske kletti, in sim trudnim vojšakam zavpila: Bog živi Štajerce, Korošce, Krajnce in Horvate, vsi smo od edne slovenske matere, ktera nas je učila, skerbno perpravljat kruha in vina; Bog šivi močne Nemce, Bog živi našiga Ernesta! — Lepo serčno vam Krajncam se zdaj zahvalim, ker ste tako čerstvo pomagali réšiti mene in našo celo deželo. Bog vas živi z vsimi Slovincami vkup!“ —

Tone Krempf.

mozh se jim ni mogla vbrani in vfo Evropo so dolgo lét s vojkami nadlegovali in kershansko kri prelivali. Njih namen ni bil famo, lepe deshele v svojo oblast spraviti, temuzh kershanski véri konez storiti in Mahomovo vero rasfhiriti po zélím svetu. Mahom je bil njih nar vezhi prerok. Tudi Ozmani se imenujejo.

²⁾ Mura, réka na Šhtajerfkim, ki mejo med Slovénfkim in Némfhkim narodam na Šhtajerfkim storí; unkraj Mure flovénfki jesik omolkne.

³⁾ Ernest shelésni je bil Šhtajerfke, Korófhke in Krajnske deshele vojvoda. Shivil je od léta 1377 do léta 1424; umerl je tadaž pred 419 létmi. Shelésniga so ga sato imenovali, ker je bil filno ferzhán, pobójin in stanoviten v vřim svojim djanju.

⁴⁾ Bere se v starih prigodbinih bukvih, de so se Krajnci pod nékim Turjafhkim gospodam (Auersperg) v tém boju junafhko odrésali.

⁵⁾ Ravno tam se bere, de je bilo v tífi bitvi z h. s. 12900 Turkov pobith. Malavasic.

¹⁾ Turki so fhe 18 pred shtérimi 60 lét is Asie v Evropo, nafh del svetá, prišli, filno pobójni in mogozhni. — Nobena